

Estlink 3: Tallinna piirkonna kõrgepingevõrgu tugevdamise REP juhtrühma tagasiside lähteseisukohtadele ja KSH programmile

Ettepaneku tegija	Kuupäev	Tagasiside	Märkusega arvestamine
Maa- ja Ruumiamet, maaparandus-osakond	12.01.2026	<p>Põhimõtteliselt oleme maaparandusosa käsitlesega nõus, kuid peame oluliseks, et joonistele oleks lisatud ka eesvoolude asukohad. Eesvoolud moodustavad koos võrgualaga tervikliku maaparandussüsteemi ning neid tuleks käsitleda ühtse süsteemina.</p> <p>Juhime tähelepanu, et edasised kooskõlastused tuleb läbi viia kooskõlas maaparandusseaduse nõuetega.</p>	Märkusega arvestatakse. Kaardirakendust ja KSH programmis olevat joonist on täiendatud vastavalt.
Regionaal- ja Põllumajandus-ministeerium	20.01.2026	<p>Jaotises 4.9 „Väärtuslik põllumajandusmaa“ on märgitud, et „täpsem mõju hinnang on võimalik anda, kui selguvad võimalikud trassikoridorid ja nende paiknemine väärtusliku põllumajandusmaa suhtes. Hinnang antakse majandusliku analüüsi raames“.</p> <p>Tabelis 18 „Planeeringu koostamise ja mõjuhindamise käigus teostatavad uuringud ja alusanalüüsid“ jaotises „Majanduslike mõjude analüüs“ aga ei nähtu, et analüüsi koostajale oleks väärtusliku põllumajandusmaaga seotud ülesannet pandud;</p> <p>Lisaks märgime, et Vabariigi Valitsuse seaduse § 651 lg 1 kohaselt on ReMi ülesanne põllumajandusmaa kaitse ja kasutamise poliitika küsimused. Sellest tulenevalt oleks asjakohane, et planeeringu, millega kavandatakse hõlmatakse põllumajandusmaad (haritav maa ja looduslik rohumaa), koostamisel analüüsitakse kogu põllumajandusmaa, sh kindlasti väärtusliku põllumajandusmaa, hõivet ja sellega kaasnevaid majanduslike-, sotsiaalseid- ning ka mullastiku hävimisest tulenevaid võimalikke mõjusid.</p>	Märkusega arvestatakse. Väärtusliku põllumajandusmaa peatükk on programmis tõstetud majanduslike mõjude ptk alla ning nimetatud ümber "Põllumajandusmaaks". Seoses sellega on peatükki täiendatud vajadusega pöörata majanduslike mõjude hindamisel tähelepanu kogu põllumajandusmaa, sh väärtusliku põllumajandusmaa, hõivele ja sellega kaasnevatele sotsiaal-majanduslikele mõjudele. Mõju mullastikule käsitletakse pinnasele avalduva mõju kontekstis.

29.01.2026

Planeeringu lähteseisukohtades on kirjas, et:

Vastavalt maapõueseaduse (MaapS) §-le 14 lõikele 1 tuleb muu tegevuse kui kaevandamiskavandamisel tagada maavara kaevandamis-väärsena säilimine ja juurdepääs maavarale.

Elektriliini trassi alal, millel on kattumus maardlaga, tuleks enne õhuliini rajamist maavara

ressursikasutuse otstarbekuse kohaselt maavara ära kaevandada. Allesjääva maardla osadel

võib kaevandamine osutada õhuliini kasutusajal keeruliseks ligipääsetavuse tõttu. Elektriliinirajamine ja kasutamine ei mõjuta maavara kvaliteeti.

Juhin tähelepanu sellele, et kogu liinikoridori ulatuses liini alt maavarade ära kaevandamine enne liini ehitamist ei ole reaalne.

Kaevandamine toimub konkreetse maavara vajaduse ja nõudluse alusel, ehitusmaavarade puhul ka s.h riigi huvile vastavalt ning seda ei ole võimalik panna sõltuvusse elektriliini rajamisest. Pealegi võib kaevandamisele eelneda geoloogilise uuringu vajadus, samuti keskkonnaloa taotlemine, KMH jne, mille jaoks on Maapõueseaduses kehtestatud kindlad sätted.

Tutvumiseks saadetud materjalides on hulgaliselt ette nähtud erinevaid analüüse, näiteks rohevõrgustiku, loomastiku, taimestiku, arheoloogia jm kohta, kuid puudub info, kuidas konkreetselt arvestatakse maavarade kaevandamisväärsena säilimisega ning juurdepääsuga maardlatele, eriti siis, kui ei saa arvestada eelnevalt maavara ära kaevandamist.

Planeeringulahenduse koostamisel arvestatakse MaapS-i asjakohaste sätetega ning planeering kooskõlastatakse EGT-ga.

		<p>Maapõueseaduse § 15 lõike 7 alusel kooskõlastatakse maakonnaplaneering, üldplaneering, detailplaneering ja riigi või kohalikuomavalitsuse eriplaneering, kui planeeritaval alal paikneb maardla või selle osa, Kliimaministeeriumi või kliimaministri volitusel riigi asutusega, kelle ülesanne on tagada riigi geoloogiaalane pädevus, s.t Eesti Geoloogiateenistusega. Seega oleme huvitatud võimalikult varakult infost, millised maardlad konkreetselt paiknevad elektriliini trassi all. Lubjakivimaardlate puhul võib elektriliini rajamine mõjutada maavara kvaliteeti, kui eesmärk on lubjakivi kasutamine ehituskivina ja viimistluskivina.</p>	
<p>Rae Vallavalitsus</p>	<p>29.01.2026</p>	<p>1.Ptk: 6.11.1. Rae valla üldplaneeringute osas ei ole välja toodud alajaama asukoha planeerimise osa. Uue alajaama asukoht on planeeritud Rae valla põhjapiirkonna üldplaneeringu alale Ülemiste järve ja Rail Baltic trassi vahelisele alale. Üldplaneeringus on maakasutuse juhtotstarve sellele alale määrtud puhke- ja virgestusmaa ning see asub kogu ulatuses rohevõrgustiku alal. Juhime tähelepanu, et vastavalt üldplaneeringule ei ole antud ala hoonestamine lubatud. Rohevõrgustiku alal igasuguse kavandatava tegevuse puhul tuleb igal juhul arvestada seda, et roheline võrk jääks toimima ning tagatud on loomade liikumiskoridorid. Vajalik on rohevõrgustiku toimimise tagamiseks uuringu koostamine.</p>	<p>Märkusega arvestatakse osaliselt. Asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja mõjude hindamise programmi dokumentides ei käsitleta kavandatavate objektide võimalikke lahendusi, mistõttu dokumendis ei kirjeldata ka potentsiaalset alajaama asukohta. Planeeringu kaardirakenduses on esialgne ülevaade võimalikest asukohtadest, tegelik asukoht selgub aga planeeringu koostamise järgmises etapis, mil hinnatakse võimalike variantide mõjusid ja koostatakse täpsem võimalik lahendus.</p> <p>Küll aga on asjakohane objektide kavandamisel ja täpsema asukoha selgitamisel maksimaalselt arvestada kehtivate</p>

2. Alajaama asukohavaliku piirkonnas arvestada ökodukti asukohaga Rail Baltic trassil Uuesalu piirkonnas, kuhu on planeeritud kaitsehaljastuse maa-ala. Lageraie ökodukti piirkonnas (v.a otsene raudteetrassi koridor) on keelatud.

3.Ptk 3 aluskriteeriumite juures on välja toodud Elu- ja ühiskondlik hoone, õueala. Elamu- ja ühiskondlik hoone (haridusasutused jmt) koos õuealaga ei tohi jääda elektriliini kaitsevööndisse.

Kriteeriumit võiks laiendada elamumaa sihtotstarbelisele maaüksusele ja võimalusel ka üldplaneeringuga määratud elamumaa juhtotstarbelisele alale. Harjumaa on sedavõrd kiirelt arenev piirkond ning maa hind on selles piirkonnas kallis, seega tuleks arvestada ka võimaliku perspektiivse ehitusõigusega.

Samuti võiks viidata, et elektriliini ja sellega seotud rajatiste kavandamisel tuleb arvestada minimaalselt hea elukeskkonna säilimise nõudega. PlanS § 8. Elukeskkonna parendamise põhimõte Planeeringuga tuleb luua eeldused kasutajasõbraliku ning turvalise elukeskkonna ja kogukondlikke väärtusi kandva ruumilise struktuuri olemasoluks ja säilitamiseks ning esteetilise miljöö arenguks, säilitades olemasolevaid väärtusi.

(üld)planeeringute eesmärkide ja tingimustega.

Märkusega arvestatakse.

Märkusega arvestatakse osaliselt.

Lahenduse välja töötamisel on oluline arvestada võimaliku perspektiivse ehitusõigusega, mis tuleneb kohaliku omavalitsuse üldplaneeringust ning teistest kehtivatest ehitusõigust andvatest dokumentidest. Küll aga, arvestades et planeeringuala hõlmab juba väljakujunenud ja tihedamalt hoonestatud piirkonda, on suur osa alast juba hõivatud ning täiendavate objektide kavandamisel tuleb leida lahendusi niigi tihedasse ruumilistesse tingimustesse. Seetõttu lähtutakse eelkõige olemasolevast maakasutusest ja tegelikust hoonestusolukorrast, samal ajal kui perspektiivset ehitusõigust on mõistlik käsitleda võrdlemiskriteeriumina.

Lähteseisukohti on täiendatud lisades kriteeriumiteks elamumaa sihtotstarbelised maaüksused ning üldplaneeringuga määratud

			<p>elamumaa juhtotstarbed. Samuti arvestatakse üldplaneeringuga ette nähtud tiheasustusaladega, mida käsitletakse lähteseisukohtades võrdluskriteeriumina.</p> <p>Planeeringulahendus koostatakse elukeskkonna parandamise põhimõtet arvestades.</p>
Transpordiamet	27.01.2026	Projekteerimistingimuste menetluse on läbinud Tallinna väikese ringtee ja riigitee nr 15 projektid, Transpordiamet palub nendega arvestada.	<p>Märkusega arvestatakse osaliselt. Tallinna väikese ringtee projekti saamiseks on MKM juba pöördunud TRAM-i poole ning saadud projekti põhjal on Tallinna väike ringtee kaardirakendusse kantud. Riigitee nr 15 projekteeritud lõikudest jääb planeeringualale osaliselt lõik 4,5-47,6. Selle põhjal täiendasime kaardirakendust.</p>
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	29.01.2026	TTJA-I puuduvad käesolevaga ettepanekud REPi lähteseisukohtade ja KSH programmi eelnõude osas. Palume riigi eriplaneeringute menetlustesse kaasata ka planeeringualadele jäävate raudteeobjektide valitseja(d) ning OÜ Rail Baltic Estonia.	Märkusega arvestatakse.
Kliima-ministeerium	30.01.2026	Kõigepealt märgime, et on oluline, et REPides oleks kaasatud ka raudteetaristu majandajad (AS Eesti Raudtee, Rail Baltic Estonia OÜ, Edelaraudtee AS). Ühtlasi, olles konsulteerinud Transpordiametiga, palume täiendada EstLink3 Tallinna piirkonna kõrgepingevõrgu tugevdamise REPi lähteseisukohtade ja KSH programmi materjale järgmiselt:	Märkusega arvestatakse.
		1.lk 42-43 p 4.2.1 Teed ning joonist 19 täiendada kavandatud Tallinna väikese ringteega ja riigitee nr 15 Tallinn-Rapla-Türi	Märkusega arvestatakse.

rekonstrueerimisprojekti valitud tee uue asukohaga (Kangru sõlmest lõuna poole).

Selgituseks: Nende kahe riigitee väljaehitamine on teedevõrgustiku arendamise seisukohalt väga oluline ning projektalade kattumine REP planeeringualaga on suur, mistõttu need arendusvajadused võivad oluliselt mõjutada ka õhuliinide paiknemist. Tallinna väikese ringtee ruumivajadus on kantud kehtivasse Rae valla põhjapiirkonna üldplaneeringusse, riigitee nr 15 projektist tulenev koridor on osaliselt kehtivas Saku valla üldplaneeringus ja osaliselt Kiili valla üldplaneeringutes (sh nii kehtivas kui koostatavas);

2.Käsitleda asukoha eelvaliku lähteseisukohtades ja KSH programmis võimaliku kriteeriumina nõuet, et parklate kohal 330 kV õhuliine paikneda ei tohi.

Selgituseks: Kehtiv standard EVS-EN 50341-2-20:2018 „*Elektriõhuliinid vahelduvvooluga üle 1 kV*“ sellise nõude sätestab. Seda teadaolevalt põhjusel, et südamestimulaatoriga inimeste jaoks võib sellises elektromagnetväljas liikumine olla eluohtlik. Samal põhjusel on teedel Tee projekteerimise normides kehtestatud 330 kV õhuliinide all sõidukite peatumise keeld (paigaldatud vastavad liiklusmärgid).

NB! hetkel P 4.18 Elektromagnetväli sellist puutumust ei käsitle.

P.S. Eelmainitud standard seab samuti piirangud suure hulga inimeste kogunemisega seotud spordirajatiste, mänguväljakute ja puhkealade kohale õhuliinide kavandamisel. Juhul kui liin on vajalik rajada inimeste kogunemiseks mõeldud taristu kohale, tuleks ette näha leevendavad meetmed (liini õhkvahemiku oluline suurendamine) või siis leida vastavale taristule uus asukoht. Seda puutumust standardiga võiks käsitleda lisaks p 4.18 mainitud määrustele. See ei ole küll Transpordiameti teemavaldkond, kuid ettepaneku võiks ikkagi teha.

Joonis 19 kujutab olemasolevaid riigiteid. Kavandatud riigiteed on planeeringu kaardirakenduses visandamise andmekihtide all ning nendega arvestatakse planeeringulahenduse koostamisel. Lähteseisukohtade peatükk 4.2.1 on täiendatud vastava selgitusega.

Märkusega arvestatakse osaliselt. Objektide kavandamisel arvestatakse kehtivate standardite ja ohutusnõuetega. Eraldi kriteeriumina seda välja ei tooda, kuna standarditest tulenevad tehnilised nõuded katavad vastava teema juba piisaval määral ning eraldi dubleeriva tingimuse lisamine ei ole põhjendatud.

3.Käsitleda asukoha eelvaliku lähteseisukohtades ja KSH programmis võimaliku kriteeriumina, et sildade ja viaduktide kohale kõrgepinge õhuline paigutada ei ole eelistatud.

Selgituseks: selline kriteerium ei ole küll ühestki õigusaktist tulenev, kuid on teada, et elektromagnetväljas väheneb sildade ja viaduktide eluiga oluliselt, mistõttu tuleks sildade ja viaduktide, sealhulgas kavandatavate sildade ja viaduktide kohale kõrgepinge õhuline mitte planeerida.

Märkusega ei arvestata.

Sildade ja viaduktide ületamist reguleerivad kehtivad standardid ja ohutusnõuded. Konkreetseid lahendusi hinnatakse trassi edasise projekteerimise käigus, lähtudes tehnilistest võimalustest ja ohutusnõuetest. Liigne piirang vähendaks põhjendamatult planeeringulahenduse paindlikkust ega oleks kõigis lõikudes rakendatav. Küsimusi hinnatakse projektipõhiselt ja lõpliku trassivaliku käigus, kus saab detailsemalt arvesse võtta konkreetse silla või viadukti konstruktsiooni, kõrgust, kaugusi ja ohutusnõudeid.

4.Käsitleda asukoha eelvaliku lähteseisukohtades ja KSH programmis võimaliku kriteeriumina nõuet, et suurulukitunnelite ja ökoduktide perspektiivsesse kaitsevööndisse (tsentrist 500 m) kõrgepinge õhuline mitte kavandada.

Rohevõrgustiku toimimiseks on suurulukitunnelite ja ökoduktide juures looduslähedane keskkond hädavajalik. Õhuliini rajamisel ökodukti kaitsevööndiga kattuvale alale muutub vastav keskkond raadamise tõttu tehislikuks ning rajatised sihtotstarbe kohaselt enam ei toimiks. Lisaks olemasolevatele ökoduktidele ja suuruluki tunnelitele jääb planeeringualaga kattuvusse ka Tallinna väikese ringtee trassile kavandatud ökodukt. Vastav regulatsioon on koostamisel.

Märkusega arvestatakse.

		<p>5. Peatükki 6 võiks lisada ka seosed Transpordi ja Liikuvuse arengukava 2021+ ning Liiklusohutusprogrammiga 2026–2035.</p>	<p>Märkusega arvestatakse. Lähteseisukohtade dokumenti peatükki 6 on lisatud transpordi ja liiklusega seotud strateegilised dokumendid.</p>
<p>Keskkonnaamet</p>	<p>30.01.2026</p>	<p>1.1. EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi ptk-s 1 on kirjutatud: „<i>EstLink 3 Tallinna piirkonna kõrgepingevõrgu tugevdamise REP koostatakse eesmärgiga kehtestada see asukoha eelvaliku tegemise alusel (joonisel 1 on näidatud vastav menetlusskeem). Asukoha eelvaliku alusel riigi eriplaneeringu kehtestamine on võimalik juhul, kui puuduvad välistavad tegurid elektriühenduste edasiseks kavandamiseks projekteerimis-tingimustega (näiteks on välistatud mõju Natura 2000 aladele) ning asukoha eelvaliku otsuses on toodud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused.</i>“</p> <p>Planeerimisseaduse § 27¹ annab võimaluse REPi kehtestamiseks asukoha eelvaliku otsuse alusel ning annab eeldused, mis selle menetluse rakendamiseks peavad olema täidetud. Sellest tulenevalt palume lisada mõlemasse programmi täpsustus, et sellisel juhul peavad REPi kehtestamiseks olema ka muud keskkonnamõjud (lisaks Natura 2000 võrgustiku aladele) hinnatud täpsusastmes, mis võimaldab planeeringu kehtestamisel teha järeldusi olulise negatiivse keskkonnamõju osas.</p>	<p>Märkusega arvestatakse osaliselt. Ptk 1 on täiendatud ja täpsustatud.</p> <p>Uuringute kohta selgituseks, et ka esialgsete trassialternatiivide võrdlemise etapis läbiviidavatest uuringutest võib selguda vajadus täiendavate uuringute läbiviimiseks eelistatud trassialternatiividel (lähtuvalt eskiisprojekti täpsusastmest), et täpsustada mõju ulatust ja leevendusmeetmete rakendamist. Siiski peab esialgsete trassialternatiivide võrdlemise etapis olema selge, kui mingi trassialternatiiv tuleb välistada seetõttu, et olulist negatiivset mõju ei ole võimalik leevendada. Ptk 5.3 on vastavalt täiendatud.</p> <p>Selgitame, et mõjuhindamise täpsusaste sõltub planeeringulahenduse täpsusastmest. Koostatava REP-i puhul on selleks alternatiivide võrdlemise etapis esialgselt visandatud trasskoridoride paiknemine ning eelistatud</p>

	<p>Alaprk-s 5.3 esitatud tabelis on antud ülevaade planeeringu koostamise ja mõjuhindamise käigus teostatavad uuringud, kusjuures uuringud on jagatud asukoha eelvaliku uuringuteks ja eelistatud trassialternatiivide hindamisega seotud uuringuteks. Kusjuures elustikuga seotud uuringud on kavandatud eelkõige asukoha eelvaliku faasi ning eelistatud trassialternatiivide hindamisse on jäänud vaid ümberasustamisega seotud ekspertiisid. Meie hinnangul on programmi lisas esitatud elustiku uuringute skoop ja maht suunatud eelkõige trassialternatiivide võrdlemisele (ka on nt lisas esitatud linnustiku analüüsi uuringu lähteülesande ptk-s 2 märgitud „Linnustiku analüüsi eesmärk on anda sisend elektriühenduste trassialternatiivide võrdlemiseks asukoha eelvaliku etapis.“). Seni kuni on teadmata välja valitav trassialternatiiv, ei ole võimalik meil anda lõplikku hinnangut, kas need on ka piisavad välja valitud trassialternatiivil keskkonnamõjude rahuldava täpsusega hindamise läbiviimiseks.</p>	<p>trassialternatiivide võrdlemise etapis eskiisprojekt.</p> <p>Alternatiivide võrdlemisel läbiviidavatest uuringutest võib selguda vajadus täpsustatud uuringuteks eelistatud trassialternatiividel, et täpsustada leevendusmeetmeid.</p>
	<p>1.2. Programmi ptk-s 1 on kirjutatud: „<i>Kui asukohavaliku koostamise käigus ilmneb vajadus REPi detailse lahenduse koostamiseks, antakse detailse lahenduse koostamise lähteülesanne ning mõjude hindamise kirjeldus asukoha eelvaliku lõpuks.</i>“ Palume programmides täpsustada, et sellisel juhul antakse REPi KSH aruande koostamiseks vajalikud lähteandmed REPi asukoha eelvaliku etapis koostatavas KSH I etapi aruandes</p>	<p>Märkusega arvestatakse. Ptk 1 on vastavalt täiendatud.</p>
	<p>1.3. Programmi alaprk-s 3.1 ja lisas 1 on nimetatud aluskriteeriumid ehk alad, kuhu elektriühenduse ja nendega seotud rajatiste rajamist püütakse esmajärjekorras vältida.</p> <p>Alaprk-s 3.1 on kirjutatud: „<i>Vältimaks olulisi negatiivseid mõjusid kaitse- ja hoiualale ning püsielupaigale on need võetud välistavaks kriteeriumiks, kuid muude reaalsete alternatiivide puudumisel ja</i></p>	<p>Märkusega arvestatakse.</p> <p>Ptk 3.1 on täiendatud, et kaalumise on võimalik, kui konkreetne kaitse-eeskiri annab ametile kaalutusõiguse. Lisatud on ka selgitus, et hüvitusmeetmete</p>

Keskkonnaametiga koostöös on võimalik kaaluda ka kaitse- ja hoiualade ning püsielupaikadele läbimist juhul, kui tulenevalt ala kaitse-eesmärgist ja rakendavatest leevendusmeetmetest on olulist negatiivset keskkonnamõju võimalik vältida, leevendada või kompenseerida.“ Antud väide on kahel moel ebatäpne.

Eelkõige kaitsealade ja püsielupaikade puhul tuleb tõsiselt arvestada ka ala kaitse-eeskirjas määratud Keskkonnaameti kaalutusõiguse piiridega. Paljudel range kaitsega kaitsealade ja püsielupaikade võõndites (nt sihtkaitsevöönd, LKS § 30) on igasugune majandustegevus keelatud ning ehitiste püstitamine oluliselt piiratud ning Keskkonnaametil ei pruugigi olla mingisugust kaalutusõigust nende piires ehitiste lubamiseks. Programmis tagapool on kaitse-eeskirjadest tulenevaid tingimusi täpsustatud.

Teiseks – eesmärgina on kirjeldatud olulise negatiivse mõju leevendamist, kuid lõigu lõpus on nimetatud kompenseerimine. Tavapärane on, et kompenseerimist tuleb rakendada olulise negatiivse mõju korral. Või on võetud eelduseks, et antud projektis kavandatakse ka mitteolulise negatiivse mõju kompenseerimist, saavutamaks projekti neutraalne või lausa positiivne kogumõju kaitse- ja hoiualale ning püsielupaikadele ja sealsetele loodusväärtustele?

1.4. Programmi alaptk 3.1, elupaigatüüp väljaspool Natura ala ning vääriselupaik (VEP). Kriteeriumi eesmärk on vältida eeldatavalt olulise negatiivse mõju avaldumist elusloodusele.

Esmalt märkus, et suurtaristu puhul (nt Rail Baltic, ka koostatavad Liivi lahe elektriühenduse kui Eesti-Läti elektriühenduse REPid) ei ole vääriselupaiku alati välistava kriteeriumina käsitletud (ka antud sõnastus neid ei käsitle välistavana), põhjendatud vajadusel on võimalik ka vääriselupaikade puhul rakendada kompenseerimist. Vt ka käesoleva faili p-st 1.17.

(kompenseerimise) rakendamist kaalutakse olukorras, kus oluline negatiivne mõju ei ole aktsepteeritava tasemeni leevendatav ning puudub reaalne alternatiivne lahendus.

Märkusega arvestatakse.

Kriteerium on tõstetud võrdluskriteeriumiks, kuid trassialternatiivide kavandamisel arvestatakse nendega kui kõrge loodusväärtusega objektidega. Elupaigatüüpidega arvestatakse muuhulgas sõltuvalt nende loodusliku seisundi hinnangust ja üleriigilisest koondseisundist.

Kuid antud punktis ei ole esitatud põhimõtteid, kuidas arvestatakse nn Natura elupaigatüüpidega väljaspool Natura ala (teatav täpsustus on nt EstLink 3 Tallinna piirkonna programm lk 65). Leiame, et neid objekte tuleb kindlasti arvestada kõrge loodusväärtusega objektidena ning heas looduslikus seisundis elupaigatüübi esinemisalade kahjustamist tuleks vältida. Seda eriti kui elupaigatüübi terviklik seisund on halb. (Vt Riigikohtu otsus asjas 3-20-1657 p 34-36). Paraku nende õiguslik kaitse on käesoleval ajal looduskaitseseaduses üheselt reguleerimata. Seetõttu soovitame pöörduda Kliimaministeeriumi poole täpsemate suuniste saamiseks. Seda enam, et meile teadaolevalt on esinenud antud objektidega arvestamisega (või nende seisundi hindamisega) mõningaid ebakõlasid Eesti-Läti elektriühenduse REP-i asukoha-alternatiivide määramisel. Käesoleval juhul on nende objektide käsitus kavandatud EELISes oleva andmestiku alusel (mis võib olla piisav trassialternatiivide võrdlemisel, kuid võib olla küsitav lõpliku alternatiivi mõju hindamisel, eriti kui tegevust kavandatakse kaitse- või hoiualale).

Aegunud andmete põhjal ei saa mõjuhindaja anda adekvaatset hinnangut. Sellest lähtuvalt teavitatakse probleemist otsustajat, kes pöördub selle lahendamiseks Kliimaministeeriumi poole, et selgitada, kuidas on võimalik saada mõju hindamiseks ajakohased sisendandmed. Selgituseks, et REP-i mõjuhindaja ülesanne ei ole elupaigatüüpide inventeerimine, kui olemasolevad andmed EELISes ei ole ajakohased.

1.5. EstLink 3 Tallinna piirkonna programm lisa 1 nimetab ühe aluskriteeriumina III kaitsekategooria liikide registreeritud elupaika, aga mitte programmi alaptk-s 3.1. Palume üle vaadata ja ühtlustada.

Märkusega arvestatakse.

1.6. Programmi alaptk-des 3.2 ja 3.4 on kirjeldatud trassikoridoride alternatiivide võrdlemise ja mõju hindamise osa. Palume programmides seda osa täpsustada, kuna programmi lisa 1 on küll võrdluskriteeriumid nimetatud, kuid nende sisu ei ole avatud ning on seetõttu jäänud üldiseks. Näiteks ei selgu materjalidest, milliste kriteeriumide puhul kasutatakse kvantitatiivseid ja milliste puhul kvalitatiivseid meetodeid (sh valdkonnaeksperti mõju hinnangut), milliste aspektidega erinevate võrdluskriteeriumide lõikes arvestatakse. Palume täiendada, et oleks selge, kuidas kujuneb

Märkusega arvestatakse. Lisa 1 on võrdluskriteeriumide osas oluliselt täiendatud. Trassikoridoride alternatiivide võrdlemist ja eelistuse kujunemist on kirjeldatud ptk-des 3.4 ja 3.5. Selgitame, et trassikoridoride alternatiive ei panda paremusjärjestusse, vaid hinnatavate kriteeriumite lõikes

visandatud trassikoridoride alternatiivide paremusjärjestus ja eelistus.

tuuakse välja eelistatud ja mitte-eelistatud trassialternatiivid.

1.7. Programmi ptk-s 4 on esitatud eeldatavalt mõjutatava inim- ja looduskeskkonna kirjeldus ning määratletud eeldatavalt kaasnev oluline ja asjakohane mõju. Palume programmis kõigi käsitletud mõjude juures selgelt välja tuua, kas neid hakatakse REPi koostamise käigus hindama või mitte ning millist hindamismetoodikat kasutatakse. Osade alapeatükkide ning teemade ja mõjude puhul on see esitatud, kuid kohati mitte. Nt programmides on käsitletud erinevaid planeeringualadele jäävaid kaitstavaid loodusobjekte, kuid nende mõju ei ole sageli (eel)hinnatud ning ei ole selgitatud, kas REPi mõju hindamise käigus on kavandatud neid hinnata. Programmi alaptk-st 4.14 ei selgu, kas REPi mõju hindamise käigus on kavas hinnata elektrivõrgu ehitamisel tekkivate saasteainete mõju välisõhu kvaliteedile. Programmi alaptk-s 4.15 ei ole selgitatud, kas alajaamade tööga kaasnevat müra ja vibratsiooni käsitletakse olulise mõjuna, mis vajab REPi mõju hindamise käigus käsitlemist, või mitte. Sama kehtib ka programmis käsitletud teiste mõjude puhul.

Märkusega arvestatakse. Ptk 4 on läbivalt üle vaadatud ja vastavalt täiendatud.

Palume programmi ptk 4 läbivalt üle vaadata ja täiendada, et oleks üheselt selge, mis mõjusid hakatakse REPi koostamisel hindama ja mida mitte kui mitteolulisi.

1.8. Programmi alaptk-s 4.3 on öeldud: „Natura hindamisel on metoodiliseks aluseks „*Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis*“. Palume lisada ka Euroopa Komisjoni juhendid: „*Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted*“ (Natura 2000 alade kaitsekorraldus – Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted) ja „*Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine*“.

Märkusega arvestatakse. Ptk 4.3 on vastavalt täiendatud.

Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta” (Circabc ja selle lisa Circabc).

1.9. Programmi alaptk 4.4: Palume selguse huvides välja tuua nimekirja kaitsealadest, mis jäävad planeeringualale ja nimekirja nendest kaitsealadest, mis ei jää planeeringualale, kuid millele mõju hinnatakse piirnevuse või läheduse tõttu, sest nt mõjud linnustikule avalduvad ka laiemal alal.

Märkusega ei arvestata. Kaitsealad on näidatud ptk 4.4 joonisel 24 . Sealt on näha kaitsealade nimetused ning see, kas ala jääb planeeringualale või sellest välja. Kaitsealad on loetletud ja kirjeldatud samas peatükis, samuti info, kas ja mis ulatuses jääb planeeringualale. Ei pea vajalikuks infot dubleerida, sest see suurendab asjatult dokumendi mahtu ega anna mõjuhindamise seisukohast lisaväärtust. See on elementaarne, et mõju hinnatakse vähemalt sellisele kaugusele, kuhu oluline mõju ulatub, sõltumata planeeringuala piirist.

1.10. Palume programmiss ära märkida, et REP-i protsessis on vajalik käsitleda ja mõju hinnata ka tegevuse mõjualale jäävatele projekteeritavatele kaitstavatele loodusobjektidele (REPi ja selle mõju hindamise koostamise seisuga). EstLink 3 Tallinna piirkonna programmis ei ole seda nimetatud (vt alaptk 4.4.3, 4.4.6).

Samuti palume projekteeritavad alad lisada programmi lissasse 1 alus- ja võrdluskriteeriumina.

Märkusega arvestatakse. Projekteeritavaid kaitstavaid loodusobjekte käsitletakse võrdluskriteeriumina, sest pole teada, kas objekt/ala kunagi kaitse alla võetakse. Lisa 1 on vastavalt täiendatud.

1.11. Programmides on nimetatud planeeringualale jäävad püsielupaigad (EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi alaptk 4.4.5). Palume programmis välja tuua ka püsielupaikade kaitsekord ning asjaolu, et kaitsekord ei luba ehitiste püstitamist planeeringualale

Märkusega arvestatakse. Ptk 4.4.5 on vastavalt täiendatud.

jäävates püsielupaikades, kuid mõjude hindamine on vajalik, kuna mõju ulatub ka rajatavast liinist kaugemale, sh võib mõjutada elupaiga kasutust või linde, kelle kaitseks need püsielupaigad on moodustatud.

1.12. REPi linnustiku analüüsi lähteülesanne ei täpsusta, millises ulatuses teadaolevaid I kaitsekategooria linnuliikide leiukohti kontrollitakse (kameraalselt või kohapeal) või uusi pesi otsitakse. Kas planeeringualal või ka eeldatavas mõjuulatuses (sh väljaspool kaitsealasid asuvad leiukohad)? Küsimus on oluline just kaugel toitumas käivate lindude puhul (must-toonekurk, merikotkas). Leitud liigid tuleb vormistada vastavalt Keskkonnaameti kodulehel olevatele juhenditele ning esitada Keskkonnaametile EELISesse kandmiseks.

Rehemäe-Aulepa planeeringualal on ette nähtud rändlindude kogumite 8-kordne loendamine kõigi trassialternatiivide 1 km puhvris asuvatel avamaadel. Trasside pikkust arvestades on tegemist erakordselt mahuka tööga. Paraku ei saa meetodikaga tutvuda, sest lähteülesandes esitatud viite link ei tööta, palume linki uuendada. Selgitust vajab, miks ei ole rändlindude kogumite loendamist ette nähtud Tallinna piirkonna kõrgepingevõrgu tugevdamise REPi planeeringualal.

Märkusega arvestatakse. Nagu lähteülesandes öeldud, siis esmalt toimub kõigi teadaolevate I kaitsekategooria linnuliikide leiukohtade asustusajaloo selgitamine kameraalselt ja sellele tuginevalt uute pesade otsimine nendes I kaitsekategooria liikide elupaikades, kus pesa(d) on varisenud või on teada olevad pesad olnud viimasel seirekäigul asustamata; ning uute I kaitsekategooria linnuliikide pesade otsimine piirkondades, kus andmebaasides sisalduvad vaatlused viitavad pesitsusterritooriumi olemasolule, kuid pesi ei ole leitud ja pesitsuselupaiku ei ole EELISesse kantud. Ala määravad Eesti Ornitoloogiaühingu eksperdid lähtuvalt vajadusele ning oma ekspertteadmisele. Ala määramisel tuleb ka arvesse võtta, et mõnes lõigus kulgevad trassialternatiivid planeeringuala servas, mõnes kohas isegi planeeringualalt väljas, valdavalt planeeringuala keskel.

		<p>Töös lähtutakse looduslikest oludest, mitte planeeringuala piirist kaardil.</p> <p>Rändlindude kogumite loendamine on ettenähtud piirkondades, kus olemasolevate andmete põhjal on eeldada rändlindude suuremat koondumist. Selliseks indikaatoriks on näiteks Estlink 3 alal registreeritud väike-laukhane (KLO9112191) esinemine. Tallinna ringliini alal selliseid rändlindudele sobivaid koondumisealasid ning kaitsealuste rändlindude liikide esinemist ei ole. Uuendatud link on https://keskkonnaagentuur.ee/seire/ankeetid</p>
	<p>1.13. REPi mõju hindamise käigus tuleb kindlasti käsitleda ka kulliliste ja must-toonekure hukkumisriske õhuliinides. See tuleks ära nimetada ka programmis.</p>	<p>Märkusega on juba arvestatud: lähteülesandes on toodud, et õhuliinide mõju linnustikule on lindude hukkumine kokkupõrgete tõttu liini või mastiga ja elupaikade (eriti metsaelupaikade) hävitamine ja muutmine (killustamine). Analüüsis tuleb hinnata ka elektriliinide kasutusaegset mõju linnustikule.</p>
	<p>1.14. Programmis (EstLink 3 Tallinna piirkonna programmis alaptk 4.5.3) on öeldud, et käsitiivaliste elupaikade seisundile on liinikoridoride rajamisel negatiivseteks mõjudeks elupaigaks sobiva metsamaa pindala vähenemine, pesitsusaegne häirimine ja</p>	<p>Märkusega on juba arvestatud: lähteülesande kohaselt hinnatakse eksperthinnangus: „Hinnatakse ka mõjusid, mida õhuliinid võivad</p>

talvitumiseks sobivate alade vähenemine. Planeeringualale jäävate käsitiivaliste elupaikadele mõju hindamiseks viiakse KSH käigus olemasoleva andmestiku ja maastikuanalüüsi põhjal läbi uuring.

Lisame, et lisaks elupaiga enda hindamisele tuleb hinnata ka rajatava taristu mõju käsitiivaliste rändeteede – käsitiivalised on liikuvad. Taristu rajamine liikumiskoridoridesse mõjutab juba olemasolevaid elupaiku ja käsitiivaliste populatsioone üldiselt. Palume täiendada.

1.15. EstLink 3 Tallinna piirkonna programmis lk 115 ja loomastiku analüüsi lähteülesandes on kirjas, et loomastiku eksperdi kaasabil tuleb välitööde käigus trassile jäävad kuklaste pesad kaardistada ning leida sobivad ümberasustamise kohad.

Märgime, et ekspertarvamuses peab olema ka kirjas, kas, millal ja kuidas ümberasustamine toimub, mis asukohta ning kuidas tagatakse populatsiooni seire ja võimalik vajalik hooldus ümberasutamise järgselt. Hiljem võib ümberasustaja kavandatava tegevuse ellu viia ainult arvamuse esitanud eksperdi juuresolekul.

1.16. Harjumaal on päris mitmeid invasiivsete võõrliikide kolooniaid, palume sellega REPi koostamisel arvestada ja käsitleda. Invasiivsete võõrliikide levitamine on seadusega keelatud.

põhjustada rändel olevatele nahkhiirtele.“ Samuti on välja toodud, et üks neljast peamisest aspektist, mis taristuobjektide ehitusega nahkhiirtele mõjuvad on, nahkhiirte liikumisteede (sh rändeteede) katkemine ja elualade killustumine (nt valgustuse tõttu).

Märkusega arvestatakse ja lähteülesanded on täiendatud järgmiselt: „Ekspertarvamusse pannakse kirja, kas, millal ja kuidas ümberasustamine toimub, mis asukohta ning kuidas tagatakse populatsiooni seire ja võimalik vajalik hooldus ümberasutamise järgselt.“

Märkusega arvestatakse mõjuhindamise käigus. Vajadusel antakse mõjuhindamise aruandes ehitusaegsed meetmed invasiivsete võõrliikide leviku vältimiseks. Puudub vajadus programmi täiendamiseks.

Planeeringu kaardirakendusse kantakse võõrliikide kolooniate asukohad MaRu kaardirakenduse ja EELISE andmete põhjal.

1.17. Programmis on käsitletud mõju vääriselupaikadele (EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi alaptk 4.5), programmi lisas on antud taimestiku ja vääriselupaikade analüüsi lähteülesanne. Materjalide kohaselt on mõju vääriselupaikadele kavas hinnata olemasolevate andmete põhjal ekspertarvamusega. Mh on välja toodud, et metsaelupaigatüüpide ja vääriselupaikade osas hinnatakse pindalalist kadu seoses trassikoridori raadamisega.

Esmalt märgime, et kuna vääriselupaikade andmeid korrigeeritakse registris jooksvalt, leitakse uusi alasid ja eemaldatakse tunnustele mittevastavaid alasid, siis REPide ja nende mõju hindamise käigus on kindlasti oluline kajastada värsket seisut. Palume sellega protsessis arvestada.

Teiseks, keskkonnaministri 04.01.2007 määruse nr 2 „Vääriselupaiga klassifikaator, valiku juhend, kaitse korraldamine ning vääriselupaiga kaitseks lepingu sõlmimine ja kasutusõiguse tasu arvutamise täpsustatud alused“ (määrus nr 2) § 2 lg 3 kohaselt vääriselupaiku võivad välja valida ja olemasolevates vääriselupaikades muudatusi teha isikud, kes on läbinud Kliimaministeeriumi korraldatud vääriselupaiga väljavaliku kursuse ja omandanud sellekohase tunnistuse. Ehk siis pädevuse aluseks peab ekspert omama vääriselupaiga tunnistust.

Vääriselupaikade puhul tuleb ehitiste kavandamisel võtta esmaseks eesmärgiks mõjusid vältida (valides asukohti, kus mõju vääriselupaikadele puudub. Kui see ei ole võimalik (nt liinitrassi vms ehitiste nihutamine ei ole tehnilistel põhjustel võimalik), on võimalik kaaluda vääriselupaiga ala raadamist. Leevendusmeetmena tuleb kahjustada saanud vääriselupaikade kahjude kompenseerimiseks leida uued samaväärsed vääriselupaigad lähipiirkonnas, et vääriselupaikade pindala ei väheneks registris (võimalusel 20 km raadiuses hävinenud vääriselupaigast).

Asjaolu, et vääriselupaikade (jm looduskeskkonna) info muutub kiiresti, on mõjuhindajale teada. Arvestame sellega ja uuendame EELIS-e andmeid REP-i koostamise ja mõjuhindamise käigus regulaarselt.

Kompenseerimiseks vajalike uute VEP-ide asukohtade otsimine ei ole REP-i mõjuhindaja ülesanne ning seda ei ole vajalik läbi viia REP-i käigus. Seepärast ei lisata taimestiku ja vääriselupaikade analüüsi lähteülesandesse määruse nr 2 kohaseid pädevusnõudeid. REP-i mõjuhindamise aruandes tuuakse välja, mis tüüpi VEP-id ja millises ulatuses vajavad kompenseerimist. Sellest lähtuvalt tellib arendaja pädevalt eksperdilt REP-ist sõltumatu uuringu hiljemalt projekteerimise etapis.

Määruse nr 2 § 2 lõike 6 alusel tunnistusega spetsialistid esitavad Keskkonnaametile vääriselupaikade digitaalsed, geoinfosüsteemis loetavad ja töödeldavad L-EST97 meeter-projektsioonis koordinaatidega seotud andmed ning lõike 61 teises lauses sätestatud juhtudel maaomaniku või riigivara valitseja kirjaliku nõusolekul. Keskkonnaamet kontrollib andmete õigsust ning edastab nõuetele vastavad andmed Keskkonnaagentuurile. Riigimetsa Majandamise Keskus võib riigimetsas moodustatava uue vääriselupaiga nõuetele vastavad andmed esitada otse Keskkonnaagentuurile.

Palume eeltooduga arvestada. Kui eelnimetatud leevendusmeetmed tuleb leida REPide ja nende mõju hindamise käigus, siis tuleb täiendada taimestiku ja vääriselupaikade analüüsi lähteülesannetes toodud ekspertide pädevusnõudeid vastavalt määrusele nr 2.

1.18. EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi alaptk-s 4.5.2 on kirjas: „Loodusdirektiivi I lisas on loetletud looduskaitsele väärtuslikud elupaigatüübid. Planeeringualale jääb mitmeid Natura elupaigatüüpe, mis ei jää kaitsealadele ning seega ei ole kaitstavad loodusobjektid (Tabel 13).“

Arvestades ka programmi lisas esitatud taimestiku ja vääriselupaikade analüüsi lähteülesandes (EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi lisa 9,) toodut, ei ole võimalik esitatud materjalide põhjal aru saada, kuidas suhestuvad väljaspool Natura alasid olevad elupaigatüübid ja neile avalduvad mõjud Natura aladel olevate elupaigatüüpidesse ja nendele avalduvatesse mõjudesse – kas kõik on ühesuguse olulisusega? Nt on mõlema programmi korral taimestiku ja vääriselupaikade analüüsi lähteülesandes öeldud: „Alternatiivide paremus-järjestamiseks leitakse iga trassialternatiivi kohta koondhinnang, mis põhineb taimkattetüüpide, Natura elupaigatüüpide, vääriselupaikade ja

Märkusega arvestatakse. Ptk 4.6 on täpsustatud, et see peatükk käsitleb elupaigatüüpe väljaspool Natura alasid ning et loodusalade kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe käsitletakse Natura hindamise käigus. Mõjusid elupaigatüüpidele hinnatakse alternatiivide võrdlemise etapis, kui on teada trassialternatiivide paiknemine. Taimestiku ja vääriselupaikade analüüsi lähteülesannet täiendatakse väljaspool Natura alasid asuvate elupaigatüüpide käsitlemisega, täpsustades viidatud lauset järgmiselt: „Alternatiividele eelistuse määramiseks leitakse iga

kaitstavate taimeliikide elupaikade kaol ja mõjutamisel.“ Ehk selle järgi ei tehta vahet, kas elupaigatüüp asub kaitstaval alal või mitte. Õhuliini ehitamist kaitstavatele aladele on võimalik vältida (on olemas alternatiivid), kuid siis võiks siin sellisel juhul juba selgelt välja tuua, et uuritavad õhuliini alternatiivid ei läbi kaitstavaid alasid ja selline eristamine (elupaigad kaitstavatel aladel ja väljaspool neid) pole sellest tulenevalt vajalik. Vt ka eelmisi märkusi.

1.19. EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi lk 64 on esitatud elupaigatüüpide üleriigiline seisund 2019. aasta seisuga. Praeguseks on avaldatud ka hinnangud 2024. aasta seisuga (<https://keskkonnaportaal.ee/et/loodusdirektiivi-artikkel-17-aruanne-2019-2024>). Kus asjakohane, tuleks üle kontrollida ka EstLink 3 Rehemäe-Aulepa programm.

1.20. Programmi alaptk-s 4.10 on käsitletud maardlaid ja maavarasid. Planeeringualal asub mitmeid maardlaid. Märgime, et elektriliini trassi alal, millel on kattumus maardlaga, tuleks enne õhuliini rajamist maavara ressursikasutuse otstarbekuse kohaselt maavara ära kaevandada. Kuidas seda tagatakse, et kehtiva kaevandamislooga alalt teatud ajaks peab olema maavaravaru ammendunud? Mõlema programmi alaptk 3.1 ja lisa 1 järgi on mäeeraldised kantud aluskriteeriumide hulka, kuid on öeldud, et tegemist on aladega, mida püütakse esmajärjekorras vältida.

Samuti märgime, et juhul kui maavaravaru trassialale jääb maardlaid, mis ei ole kaetud kaevandamislooga, kas ka nendelt on ette nähta maavara eelnevalt eemaldada? Kui jah, siis mis otstarbel planeeritakse ehitusel välja kaevatud maavara kasutada? Palume REPis käsitleda.

1.21. EstLink 3 Tallinna piirkonna programmis ei ole toodud välja põhjavee kaitstuse joonist. Ettepanek EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi põhjavee kaitstuse joonis lisada, et anda parem

trassialternatiivi kohta koondhinnang, mis põhineb taimkattetüüpide, väljaspool Natura alasid asuvate elupaigatüüpide, vääriselupaikade ja väljaspool kaitstavaid alasid asuvate kaitstavate taimeliikide elupaikade kaol ja mõjutamisel.“

Tabel 14 on korrigeeritud vastavalt esitatud märkusele.

Planeeringulahenduse koostamisel arvestatakse MaapS-i asjakohaste sätetega ning planeering kooskõlastatakse EGT-ga. Planeeringu koostamise käigus tehakse koostööd kavandamisloa valdajaga, et täpsustada kaevandamistegevuse ajalisi ja ruumilisi aspekte. Trassikoridoride kavandamise võimalusi maardlate alale analüüsitakse REP-i koostamise käigus.

KSH programm on täiendatud vastavalt esitatud märkusele.

ülevaade piirkonna põhjavee kaitstuse kohta. Ehk siis vastav joonis oleks mõlemas programmis.

1.23. Programmis alaptk 4.13: EstLink 3 Tallinna piirkonna programmis ei ole maaparandussüsteemid joonisena välja toodud. Ettepanek vastav joonis lisada EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi.

Märkusega arvestatakse.

1.24. Programmi alaptk-s 4.15 on kirjutatud: „Mõju hindamise järgmises etapis hinnatakse ja võrreldakse ülekandeliinide poolt põhjustatud madalsagedusliku müra arvutuslikke tasemeid siseruumides lähtuvalt eelnimetatud määrusega sätestatud nõuetest.“ Palume täpsustada, et mida on mõeldud mõju hindamise järgmise etapi all, arvestades et REP on kavas võimalusel kehtestada asukoha eelvaliku alusel.

Selgitame, et mõju hindamise järgmise etapi all on mõeldud lähtesisukohtade ja programmi etapile järgnevat etappi.

1.25. Programmis on käsitletud kliimamõju hindamise osa (EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi alaptk 4.17). Programmi kohaselt mõjude hindamise aruandes antakse hinnang kavandatava tegevuse mõjust kliimamuutustele ja kliimamuutustega kohanemisest ning eelistatakse väikseima KHG heitega alternatiivi.

Märkusega arvestatakse. KSH programm on täiendatud vastavalt esitatud märkusele.

Täpsustavana märgime, et mõlema REPi kliimamõju hindamise osa peaks katma kooskõla hindamist kliimaeesmärkidega. St tuleks tuua välja seosed tegevus(t)e KHG mõju ja riikliku/kohaliku omavalitsuse seatud KHG heite vähendamise ja/või sidumise eesmärkidega, võttes arvesse nii tegevuse kestuse või käitamisperioodi kui ka rakendatavate tehnoloogiate kooskõla eesmärkide saavutamiseks. Samuti tuleks hinnata heite edasise vähendamise kavandamise võimalusi, kui see on asjakohane ning kirjeldada leevendavaid meetmeid ja nende rakendamist, või tuua välja asjaolud, miks need ei ole vajalikud. Palume see programmides ära märkida.

1.26. Programmis on käsitletud ka kumulatiivse mõju hindamise osa (EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi alaptk 4.23). Palume see osa üle vaadata, kuna kohati jääb mulje, et kavas on hinnata vaid

Märkusega arvestatakse. KSH programm on täiendatud vastavalt esitatud märkusele.

sarnaste arendustegevuste mõju, mitte ei arvestata kõiki tegevusi, mis võivad kumulatiivset (olulist) mõju põhjustada.

1.27. Programmi alaptk 5.4 on antud väga üldistatud loend, keda ja millisel viisil kaasatakse või tehakse koostööd. Isikute ja asutuste nimekirja peaks konkretiseerima. Koostöö tegijate hulka nimetada Keskkonnaamet. Samuti palume REPi protsessi kaasata kehtivate ja taotletavate uuringu ning maavara kaevandamisloa omanikke, samuti OÜ Rail Baltic Estonia.

1.28. Programmide ptk-s 6 on analüüsitud seost strateegiliste planeerimis-dokumentidega. Palume ajakohastada Eesti energiamajanduse arengukava infot, kuna Vabariigi Valitsus kinnitas 08.01.2026 Eesti energiamajanduse arengukava aastani 2035. EstLink 3 Tallinna piirkonna programmi korral lisada samasse peatükki Harju maakonnaplaneering „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ (programmi tekstis on viidatud). Samas peatükis võiks ära markeerida ka lähipiirkonda jäävad olulisimad koostamisel olevad planeeringud.

2.1. Lk 13 on üks ilma tekstita punkt – palun vaadata üle, kas see on üleliigne või tekst puudub ja see on vaja lisada.

2.2. Programmi alaptk 3.1: Planeeringuala kattub olulisel määral kavandatud Rail Balticu raudteetrassiga. Rail Balticu ehitusprojektide KMH aruannete käigus on eksperdid pidanud vajalikuks rakendada hulgaliselt keskkonnameetmeid ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks, leevendamiseks või kompenseerimiseks (kõiki mõjusid ei ole võimalik vältida või leevendada). Olulisteks leevendusmeetmeteks on nt loomastiku meetmed barjääriefekti leevendamiseks (eriti olulised on suurulukitele kavandatud läbipääsud, nt Rae rohesild, Kurna oja ulukiläbipääs, Saustinõmme ökodukt, Vääna jõe ulukiläbipääs, Kiisa ökodukt), olulisteks

Märkusega arvestatakse.

Kaastavate nimekirja peatükis 5.4 on täiendatud.

Märkusega arvestatakse osaliselt. Strateegiliste dokumentide peatükki täpsustatakse strateegiliste arengudokumentidega. Piirkonnas kehtivaid detailplaneeringuid arvestatakse objektide kavandamisel maksimaalselt, kuid neid ei esitata eraldi nimekirjana, kuna oluline on arvestada kõigi planeeringutega, mitte üksnes „olulisematega“.

Märkusega arvestatakse.

		<p>kompensatsioonimeetmeteks on nt märgalade taastamine (Männiku raba), kahepaiksete sigimisveekogud (Rae rabas ja Rae küla piirkonnas, Männiku rabas, Kõrnumäe karjääri juures). Programmi alaptk-s 3.1 ja lisa 1 on nimetatud aluskriteeriumid, kuhu elektriühenduse ja nendega seotud rajatiste rajamist püütakse esmajärjekorras vältida. Aluskriteeriumide loetellu peaksid kuuluma ka Rail Balticu leevendus- ja kompensatsioonialad, ettepanek aluskriteeriume selles osas täiendada.</p> <p>2.3. Alaptk-s 4.4.3 on käsitletud projekteeritavaid kaitsealasid – projekteeritav Metsavajakute looduskaitseala (ID 178165572) ja Loodusmetsade looduskaitseala (ID 816961333).</p> <p>Palume programmis täpsustada, et projekteeritav Metsavajakute looduskaitseala jääb Nabala-Tuhala looduskaitseala territooriumile. Vastavalt ettepanekule on ala tsoneeritud sihtkaitsevööndisse ning hõlmab vaid riigimaadele jäävaid metsi. Nabala-Tuhala looduskaitseala kaitsekorralduskavaga on tehtud ettepanek muuta kaitseala tsoneeringut lähtuvalt projekteeritavast Metsavajakute looduskaitsealast. Projekteeritav Loodusmetsade looduskaitseala (ID 816961333) koosneb metsaeraldiste kaupa lahustükkidest. Nimetatud alade kohta on tehtud ettepanek võtta alad looduskaitse alla, kui potentsiaalne loodus- ja põlismets Loodusmetsade looduskaitseala sihtkaitsevööndina. Nimetatud alad on välja valitud KAURI arvutimudeli alusel.</p>	<p>KSH programm on täiendatud vastavalt esitatud märkusele.</p>
<p>Terviseamet</p>	<p>30.01.2026</p>	<p>1. Esitatud materjalide põhjal hetkel mürahinnangu koostamist ei kavandata. Samas on vaid osaliselt välja toodud koroonamüra tasemed, kuid mitte nende levimisala. Oluline on täpsustada kas mürahinnangu raames või vastavalt senisele õhuliinide ja alajaamade planeerimise praktikale, millised müratasemed sellise võimsusega õhuliinide ja alajaamade kasutamisega kaasnevad ja kui kaugele levivad, et planeerida trassikoridori müratundlike alade suhtes.</p>	<p>Harju, Lääne ja Pärnu maakonna planeeringut täpsustava teemaplaneeringu "Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini trassi asukoha määramine" keskkonnamõju strateegilise hindamise käigus teostas Terviseameti Kesklabori füüsikalabor Elering AS tellimisel keskkonnamüra</p>

			<p>mõõtmised eesmärgiga fikseerida 110kV ja 330kV kõrgepinde õhuliinide koroonalahenduste poolt põhjustatud müratasemed (müra mõõtmiste aruanne 6/4-6-2/1004). Mõõtmistulemused on keskmiselt ca 10 dB võrra madalamad kui kõige rangem elumuala tööstusmüra normväärtus (40 dB öösel). Planeeringu koostamisel ja mõjude hindamisel lähtutakse pädeva asutuse poolt läbi viidud mõõtmiste tulemustest.</p>
		<p>2.Hinnata võimalikku kumulatiivset olukorda (elektromagnetväljad, müra), juhul kui õhuliinid paigutatakse olemasolevate liinide lisaks (nt ühisriputus või kõrvuti paiknevad liinid). Samuti kui õhuliinid paigutatakse tuulikute lähedusse (müra, infraheli). Palume kumulatiivset olukorda hinnata ka juhul, kus alajaamad kavandatakse teiste alajaamade juurde.</p>	<p>Märkusega arvestatakse mõjude hindamise koostamise käigus.</p>
		<p>3. Samuti tuleb jälgida trassikoridoride valikul, et ei tekiks konflikte kehtestatud detailplaneeringutega, kus asuvad müratundlikud alad.</p>	<p>Märkusega arvestatakse planeeringulahenduse koostamise käigus.</p>
Muinsuskaitse- amet	02.02.2026	<p>Muinsuskaitseamet soovib esialgsete trassialternatiivide leidmisel võtta võimalikult palju arvesse arheoloogiatundlikke alasid ning looduslike pühapaikade inventeerimise raames kaardistatud andmeid, sest see aitab vähendada edaspidist uuringumahtu ning potentsiaalset riski veel välja selgitamata kultuuripärandile.</p>	<p>Märkusega arvestatakse.</p>
		<p>Planeeringu lähteseisukohtade kirjeldustesse palume lisada järgneva info arheoloogiatundlike alade kohta:</p>	<p>Märkusega arvestatakse osaliselt.</p> <p>Selgitame, et trassialternatiivide visandamisel arvestatakse</p>

Tuginedes nii varasemalt teada olevale infole mitte-kaitsealustest objektidest ning asjaolule, et arheoloogide, hobiotsijate ja koduloohuviliste inimeste tegevus toob igal aastal juurde uut infot arheoloogiliste paikade kohta, mida ei jõuta kaitse alla võtta, tuleb riigil arheoloogiapärandi hävimise vältimiseks tagada meetmed selle kaitseks (MuKS § 76 lg 1). Muinsuskaitseamet on prognoosiva meetodina olemasoleva info põhjal analüüsinud ja kaardistanud arheoloogiaturndlikud alad, kus on suurem risk mitte kaitse aluse arheoloogiapärandi esinemiseks ning aladega arvestamisel on võimalik vähendada arheoloogiapärandi hävimise riski ehitustegevust kavandatavates kohtades.

Planeeringute lähteseisukohtades on arheoloogiaturndlike alade kiht võetud valdade üldplaneeringutest. Kõikide puudutatud valdade üldplaneeringutes aga arheoloogiaturndlike alade kihti ei ole kaasatud, kuid need on Muinsuskaitseameti poolt saadetud 1.10.2025. Muinsuskaitseamet juhib tähelepanu, et lähteseisukohtade dokumendis on joonistel alad küll peal, kuid kuna osade valdade üldplaneeringutes neid ei ole, siis läheb valdade üldplaneeringute kirjeldus vastuollu vastavate joonistega.

KSH programmi tuleb lisada järgnev:

prognoositud arheoloogiaturndlike aladega ja looduslike pühapaikadega kui kaalutluskriteeriumidega, püüdes neid trassikoridoride visandamisel võimalikult vältida. Alternatiivide võrdlemisel arvestatakse, et arheoloogia vaatest on eelistatum(ad) trassialternatiiv(id), millel puutumus nende aladega puudub või on väiksem.

Programmi peatükki 4.8.2 on mõnevõrra täiendatud, kuid mitte sõna-sõnalt kogu MuKA poolt soovitud mahus. Leiame, et viidatud peatükis juba olemasolev tekst hõlmab planeerimiseks ja mõjuhindamiseks vajalikku infot.

Märkusega ei arvestata. Vastuolu ei esine, sest joonisel 27 on kujutatud arheoloogiaturndlikud alad Muinsuskaitseameti andmete põhjal. Nii on joonise pealkirjas ka viidatud.

Sellele järgnevas lõigus toodud analüüs viitab selgelt kehtivatele üldplaneeringutele ning on Muinsuskaitseametilt saadud infole täienduseks.

Ettepanekuga ei arvestata.

Tuleb hinnata mõju kultuurimälestistele erinevatel trassialternatiividel.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise käigus tuleb planeeritaval alal teostada uuring, et välja selgitada, kas projektialal esineb mitte kaitse all olevat ja seni teadmata arheoloogiapärandit ning võtta kasutusele meetmed selle säilitamiseks ja kaitseks (MuKS § 31 lg 3). Muinsuskaitseamet soovib arheoloogilise uuringu läbi viia võimalikult varases etapis, soovitatavalt KSH aruande koostamise raames, et rakendada leevendavaid meetmeid mitte-kaitsealuse pärandi säilimise tagamiseks või läbi uurimiseks.

Keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara. KeHJS § 33 lg 5 p 4 näeb ette, et tuleb hinnata ka ala väärtust ja tundlikkust, sealhulgas kultuuripärandit. Tegevuste potentsiaalset mõju arheoloogiapärandile on pädev hindama vaid arheoloogiaalase haridusega spetsialist.

KeHJS § 40 lg 4 p 6 järgi peab KSH aruanne muuhulgas sisaldama hinnangut eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, soodsa ja ebasoodsa mõju kohta kultuuripärandile ja maastikele ning mõju prognoosimise meetodite kirjeldust. Sedagi hinnangut on adekvaatselt võimeline kirjeldama vaid arheoloogiaharidusega spetsialist.

Arheoloogilise uuringu soovitame jaotada kaheks etapiks:

1. Esimeses etapis kõigile kaalutavatele trassikoridori alternatiividele laiendatud arhiiviuuring, mis sisaldab:

- olemasolevate materjalide ja arhiiviallikate (TÜ andmebaasi teated, otsinguteated, ajalooline info piirkonna kohta, teistes

Märkuses esitatud nõudeid, mis tulenevad seadustest, on programmi koostamisel juba arvesse võetud või nendega arvestatakse mõjuhindamise käigus. See on elementaarne, et kõikides hinnatavates valdkondades (mitte ainult kultuurimälestised) hinnatakse mõju planeeringuga kavandatavale tegevusele, st erinevate trassialternatiivide mõju. Kultuurimälestistele avalduva mõju hindamise vajadus tuleneb KeHJS-est, samuti on seda märgitud programmi ptk-s 4.8.1.

Arheoloogiline uuring ongi kavas läbi viia võimalikult varases etapis, st uuringu I etapp visandatud trassialternatiivide võrdlemise etapis ning II etapp eelistatud trassialternatiivide võrdlemise ja KSH aruande koostamise etapis – vt ptk 5.3. Leevendusmeetmed esitatakse KSH aruandes. Arheoloogia eksperdi pädevusnõuded on kirjas vastavas lähteülesandes.

KSH eksperdirühma on kaasatud Muinasprojekt OÜ (vt ptk 5.2 tabel 17), kelle eksperdid on arheoloogiaharidusega ning on pädevad arheoloogiapärandile

arheoloogia ja ajalooliste looduslike pühapaikade andmebaasides sisalduv teave) analüüs;

- maastikuanalüüs kaugseire meetodeid kasutades (ajaloolised kaardid ja maakasutusplaanid, aerofotod, Maa- ja Ruumiameti kõrgusandmete põhjal tehtud reljeefimudelid, satelliidipildid, mullastikukaardid jm kaugseire aluseks olevad materjalid);

- Kohapärимuse ja kohanimeandmebaasi info.

Uuringute esimeses etapis tuleb olemasolevaid allikaid kontrollida kogu planeeringuala uute trassikoridoride ulatuses, kus ajalooliste allikate põhjal võib leiduda jälgi varasemast asustusest (MuKS § 31 lg 3) ning selles etapis ei ole võimalik välja tuua alasid, kus olemasolevate materjalide läbitöötamine ja maastikuanalüüs vajalik ei ole. Esimese etapi uuring tuleb läbi viia ka arheoloogiatundlikel aladel.

2.Teises etapis maastikuseire (leire) - arheoloogiapärandi otsimine maastikul visuaalse vaatluse ning väikesemahuliste šurfide või muu pinnaseuuringu (sh metallidetektori) abil, samuti hõlmab see arheoloogiliste leidude kogumist järgnevates kohtades:

- mille võimalik arheoloogiline väärtus tuvastati arhiiviallikate põhjal;

- kus esimeses etapis maastikuanalüüsi käigus tuvastati objekte, millel võiks olla arheoloogiline väärtus.

Teine etapp ehk maastikuseire ei ole vajalik kõikidel alternatiivsetel trassikoridoridel, vaid ainult välja valitud koridori alal.

avalduva mõju igakülgseks adekvaatseks hindamiseks.

Kui teises etapis tuvastatakse trassikoridoril arheoloogiamälestise või leiukoha kriteeriumidele vastavaid objekte, mis jäävad ehitusalale, siis tuleb nendel aladel teha arheoloogiline uuring. Olenevalt objektist ja kavandatavate tööde mõjust nende säilimisele, tuleb need arheoloogiliselt läbi uurida (arheoloogiline kaevamine) kas ehitustööde eel projekteerimise ajal või tellida uuring arheoloogilise jälgimise meetodil ehitustööde käigus.

Arheoloogilise uuringu lähteülesanne:

Lk 3 lõik 1: fraas „arheoloogiliste uuringute“ asendada fraasiga „arheoloogilise uuringu“.

Lk 3 lõik 2: asendada fraas „kultuurimälestistena arvele võetud“ fraasiga „kultuurimälestistena riikliku kaitse all“.

Lisada selgitav lõik: Muinsuskaitseamet on soovitanud arheoloogilise uuringu läbi viia kolmes etapis. Kolmeetapiline arheoloogiline uuring aitab suurte planeeringute käigus minimeerida võimalust, et arheoloogiline kultuurikiht ilmneb alles kaeve- või ehitustööde käigus, mis põhjustab töodes seisakuid ja ette planeerimata kulusid. [ER2.1]

Lk 3 lõik 3: asendada fraas „arheoloogiline ekspertiis“ fraasiga „arheoloogilise uuringu I etapp (arhiiviuuring)“

Lk 3 lõik 4: Arheoloogilise uuringu II etapp (maastikuseire/leire/eeluuring) on soovitatav läbi viia pärast I etapi uuringut KSH aruande koostamise raames, et tuvastada seni teadmata arheoloogiapärandid ning arvestada sellega sobivaima trassialternatiivi valimisel. Samuti aitab võimalikult varases etapis tehtud arheoloogilise uuringu II etapp arvestada ehitustööde käigus täiendava arheoloogilise uuringu (kaevetööde arheoloogiline jälgimine või arheoloogiline kaevamine) vajaduse ja kuluga.

Ettepanekutega arvestatakse arheoloogilise uuringu lähteülesande täpsustamisel.

Uuringu sisu kirjeldus asendada järgneva:

I etapp

Töö eesmärgiks on teostada arheoloogilise uuringu I etapi tööd (edaspidi Töö), mille käigus tuleb: - välja selgitada ja kaardistada mitte kaitse all oleva arheoloogiapärandi esinemine. - esitada tegevuskava arheoloogilise uuringu II etapi (maastikuseire e leire ja eeluuring) läbiviimiseks, mille eesmärk on välja selgitada arheoloogilise kultuurikihi olemasolu prognoositud paikades.

Töö sisu:

1.1. Töö peab andma põhjaliku ülevaate uuritavatel aladel paiknevatest (1) mälestistest ja (2) objektidest ja struktuuridest, kus tõenäoliselt võib olla (säilinud) arheoloogilist kultuurikihti (Arheoloogiline kultuurikiht on otsese inimtegevuse tulemusena või kaasmõjul tekkinud ladestus, mis võib sisaldada ehitusjäänuseid, vrakke, inim- ja loomaluid, arheoloogilisi leide, sealhulgas töö- ja tarbeesemeid, tootmisjääke ja muud sellist (MuKS § 6 lg 1)).

1.2. Teostada uuring, mis seisneb järgnevas:

1.2.1. Olemasolevate materjalide ja arhiiviallikate (arheoloogiaarhiivid ülikoolides ja kohalikes muuseumides (üldine info üldjuhul leitav TÜ andmebaasis), hobiotsijate otsinguteated (Muinsuskaitseametis), ajalooline info piirkonna kohta, teistes arheoloogia ja ajalooliste looduslike pühapaikade andmebaasides sisalduv teave) analüüs.

1.2.2. Maastikuanalüüs kaugseire meetodeid kasutades (ajaloolised kaardid ja maakasutusplaanid, aerofotod, Maa- ja Ruumiameti kõrgusandmete põhjal tehtud reljeefimudelid, satelliidipildid, mullastikukaardid jm kaugseire aluseks olevad materjalid), sh muinasaegse inimtegevuseks sobiva keskkonna analüüs.

1.2.3. Alal teostatud geoloogiliste uuringute andmete analüüs mattunud arheoloogilise kultuurikihi tuvastamiseks.

1.3. Töö peab koosnema järgmistest osadest:

1.3.1. Aruanne, mis sisaldab mh sissejuhatust, uurimismetoodika kirjeldust, kasutatud materjali loetelu, uuringu tulemusi ja eraldi tulemuste lühikokkuvõtet.

1.3.2. Lisad – joonised, plaanid, asjakohased tabelid, objektidega seotud kaartide ja plaanide koopiad, fotod, analüüsi käigus eristatud tõenäoliselt arheoloogilist kultuurikihti sisaldavate objektide kaardikiht ruumiandmetena, kusjuures ruumikujud peavad olema eristatud vektorkujul ja seostatud atribuutandmetega.

1.3.3. Tegevuskava II etapi läbiviimiseks.

II etapp tuleb läbi viia kohtades, kus Töö käigus tuvastati objekte, millel võib olla arheoloogiline väärtus (nt kõrgemad sümmeetrilised kuhilad, madalad lohud jms, mis võivad viidata mineviku inimtegevuse jälgedele) ja kohtades, mille võimalik arheoloogiline väärtus tuvastati reljeefiandmete, kohapärimuse, ajalooliste kaartide ja muinasaegse inimtegevuseks sobiva keskkonna analüüsi põhjal.

I etapi aruanne ja tegevuskava II etapi töödeks esitada kooskõlastamiseks tellijale, kes kaasab töö ja tegevuskava üle vaatamise Muinsuskaitseameti. Uuringute I etapi aruande esitamise kohustus ei tulene muinsuskaitseadusest, kuid kuna selle etapi tulemused on aluseks järgmiste etappide uuringutele, on nii ametiga kooskõlastamine kui selle raames tellijaga edasiste etappide arutelu oluline osa koostööst. Tellija korraldab töö üle vaatamiseks ja II etapi tegevuskava tööde kokkuleppimiseks töökoosoleku, kuhu on kaasatud töö tegija ja Muinsuskaitseamet.

II etapp

Töö eesmärgiks on teostada arheoloogilise uuringu II etapi tööd, mille käigus tuleb:

- teostada maastikuseire e leire kohtades, kus I etapi käigus tuvastati uusi võimalikke arheoloogilisi objekte. Selle käigus kontrollida objekte maastikul visuaalse vaatluse ning väikesemahuliste šurfide või muu pinnaseuuringu (sh metallidetektori) abil.
- esitada tegevuskava ja ettepanekud arheoloogilise uuringu III etapi läbiviimiseks. III etapp sisaldab arheoloogilisi uuringuid (meetodiks arheoloogiline jälgimine, vajadusel arheoloogilised kaevamised) paikades, kus II etapi ehk eeluuringu tulemustel leidub või võib leiduda arheoloogiline kultuurkiht. III etapp on vajalik vaid siis, kui planeering otsustatakse alal täide viia ning kohtades, kus kavandatavad kaeve- ja pinnasetööd ohustavad arheoloogilise kultuurikihi säilimist.

Töö sisu:

1.1. Töö käigus tuleb selgeks teha arheoloogilise kultuurikihi esinemine I etapi käigus tuvastatud kohtades.

1.2. Teostada uuring, mis seisneb järgnevas:

1.2.1. Teostada visuaalne maastikuseire, eesmärgiga kontrollida ja tuvastada I etapi käigus tuvastatud objektid maastikul;

1.2.2. Teostada metallidetektori seire pinnases leiduvate arheoloogiliste leidude tuvastamiseks;

1.2.3.Rajada tegevuskavas näidatud kohtades väiksemahulisi prooviauke arheoloogilise kultuurikihi tuvastamiseks

1.3. Töö peab koosnema järgmistest osadest:

1.3.1.Uuringuaruanne, mis vastab muinsuskaitseaduses kehtestatud nõuetele;

1.3.2.Ettepanekud III etapi läbiviimiseks.

Pt 4.1, 4.3 ja 4.4 võib eemaldada, sest info on eelnevalt esitatud tekstis olemas.

Pt 5.1 asendada arheoloogilise uuringu tegija nõuete loik järgnevaga:

Arheoloogilise uuringu I etapi teostajal ei pea olema arheoloogilise uuringu pädevust muinsuskaitseaduse mõttes. Vajalik on eelnev kogemus arheoloogilise uuringu I etapi tegemisel.

Arheoloogilise uuringu II ja III etappi (arheoloogilised eeluuringud ja arheoloogilised kaevamised) võib läbi viia vastava pädevusega isik või ettevõtja (MuKS § 46–47, § 68 lg 2 p 3; § 69–70). Arheoloogilise uuringu tegijad on leitavad kultuurimälestiste registrist „Erialane pädevus” → „Pädevustunnistused” → „Filtreerimine - Mälestise liik: arheoloogiamälestised või Tegevusala: Uuringukava koostamine ja uuringu tegemine/ Arheoloogiline uuring”. Enne II etapi uuringut peab uuringute tegija Muinsuskaitseametile esitama uuringukava ja uuringuteatise muinsuskaitseaduses sätestatud alustel (MuKS § 46–47). Uuringukava aluseks on pärast I etappi kokku lepitud tegevuskava.